

HODNOTENIE A UKONČOVANIE ŠTÚDIA (NÁVRH)

Na základe diskusie s členmi skupiny Spoločenstvo učiteľov a priateľov vyučovania slovenčiny som pripravil tento návrh o tom, ako by sa v budúcnosti mohlo nastaviť prijímanie na vyšší stupeň štúdia, hodnotenie v regionálnom školstve a ukončovanie daného stupňa štúdia. Budem rád, ak mi k tomu pošlete rôzne pripomienky, námety, konštruktívne myšlienky. Upozorňujem na to, že je to hypotetický text, ktorý nepredkladá žiadna školská inštitúcia, ale toto riešenie ponúkam ako nezávislá fyzická osoba, učiteľ a pozorovateľ školstva.

Princípy konštituovania tohto návrhu:

- Hodnotenie štúdia v súvislosti s prijímacími konaniami musí vychádzať v paralele s reformou čiastkového a polročného hodnotenia a s objektivizáciou hodnotenia (pozri nižšie).
- Odborná i laická verejnosť nemá jednoznačný postoj k číselnému či k slovnému hodnoteniu. Stanovujem kompromis. Hodnotenie je prípravou na pracovný život. Nie je pravdou, že číselné hodnotenie nemá výpovednú hodnotu, najmä ak sa požaduje odôvodnenie každej známky, rodičia majú možnosť konzultácií a odvolania sa proti známke. Zároveň sa však pripúšťa, že tradičné päťstupňové hodnotenie je nedostatočné, preto ho nahradzame od II. stupňa ZŠ percentami, ktoré sa využívajú aj v hodnotení celoslovenských testov. Slovné hodnotenie je výpovednejšie, no nedá sa s ním exaktne pracovať, preto sa navrhuje, aby malo číselný pendant.¹
- Aby známky mali výpovednú hodnotu, je potrebné stanoviť spôsoby ich objektivizácie v metodickom pokyne (MP), čo je osobitná téma, ktorú bližšie nerozvediem. Takáto objektivizácia je možná, avšak 100 % objektivitu sa nepodarí zabezpečiť v žiadnom teste, v žiadnej komisionálnej skúške, preto si to nekladím za cieľ. V metodickom pokyne budú opísané aj princípy slovného hodnotenia ako nového spôsobu hodnotenia, aby neboli potrebné hodiny školení. Opísané bude aj percentuálne hodnotenie.
- MP stanoví systém kontroly známok (percent), aby bol aj učiteľ nútený objektivizovať hodnotenie, napr. písomné práce žiaka sa budú musieť archívovať tri dni po odovzdaní vysvedčenia.
- Je výhodné mať variabilné školy, avšak hodnotenie musí zachovávať istú mieru jednoty, keďže sa požaduje, aby bol prospech dôležitou súčasťou pri prijímaní na ďalší stupeň vzdelávania, aby žiaci na sebe pracovali po celý čas štúdia, aby boli zabezpečené rovnaké podmienky, aby boli žiaci motivovaní pracovať. Diferenciácia škôl na základe hodnotenia spôsobí chaos.²
- Vylučuje sa stanovenie povinných priemerov pri prijímaní na vyšší stupeň štúdia (napr. na gymnáziá), keďže existuje nález o protiústavnosti takéhoto kritéria.
- Vychádza sa z predpokladu, že celoslovenské testovania sa nezrušia. Okrem Testovania 5 sú hodnoty z testovania zapracované do tohto návrhu. Aby sa celoslovenský test stal aj dokladom o hodnotení kvality školy, musí sa zmeniť tak, že by testoval viacero predmetov, vzdelávacích oblastí, všeobecné predpoklady alebo rôzne druhy gramotností, teda nie iba dva vyučovacie predmety.
- S prijímacím konaním na bilingválne gymnáziá po 8. ročníku sa v tomto návrhu nepočíta.³
- Predmety etická a náboženská výchova sa takisto hodnotia percentami, avšak na základnej škole s upozornením na pozitívne hodnotenia. Na strednej škole takéto upozornenie nebude, keďže sa oba predmety môžu stať predmetom vysokoškolského štúdia. Metodický pokyn uvedie, ktoré zložky týchto predmetov sa nesmú hodnotiť.
- Hodnotenie ne-/absolvoval sa nevyužíva, keďže aj predmety, ktoré sa zvyčajne po dohode v pedagogickej rade takto hodnotia, sa môžu stať predmetom ďalšieho štúdia.

¹ Pripúšťam, že nebude vôľa vymeniť známky za percentá. Uvedený návrh sa dá aplikovať aj na tradičné päťstupňové známkovanie.

² Diferenciácia škôl sa otvára učebnom obsahu, v profilácii školy, vo využití disponibilných hodín a pod.

³ Prijímanie na bilingválne gymnáziá po 8. ročníku je nesystémový prvok, ktorý treba jednoznačne zrušiť.

I. stupeň

- Hodnotenie na tomto stupni má motivačnú funkciu, má pozitívne rozvíjať žiakov, má rešpektovať ich nízky vek a zároveň známka neslúži na prechod na iný stupeň vzdelávania, príp. na iný typ školy.
- Využíva sa iba slovné hodnotenie bez číselného pendantu k nemu. V prípade žiakov s individuálnym výchovno-vzdelávacím programom (IVVP) sa využíva slovné hodnotenie s ohľadom na ich poruchu učenia podľa osobitných pokynov v MP a v IVVP.
- Slovné vyjadrenie nenaplnenia požiadaviek daného ročníka, teda nutnosť jeho opakovania, sa uvedie štandardizovaným textom z MP, aby dieťa nebolo traumatizované nevhodnou štylizáciou.

II. stupeň

- Hodnotenie na tomto stupni má okrem tradičných funkcií aj funkciu hodnoty pre prechod na strednú školu.
- Využíva sa percentuálne hodnotenie, teda namiesto známky sa uvádzajú percentá, no umožňuje sa využiť aj slovné hodnotenie, avšak vždy s uvedením percentuálneho pendantu v katalógu.⁴ Číselný pendant slovného hodnotenia je dôležitý pre prijímanie na stredné školy. V prípade žiakov s IVVP sa využíva slovné hodnotenie a číselný pendant s ohľadom na ich poruchu učenia podľa osobitných pokynov v MP a v IVVP. V metodickom pokyne sa určí, koľko percent znamená opakovanie ročníka, resp. opravnú komisionálnu skúšku. Slovné vyjadrenie nenaplnenia požiadaviek daného ročníka, teda nutnosť jeho opakovania, sa uvedie štandardizovaným textom z metodického pokynu, aby dieťa nebolo traumatizované nevhodnou štylizáciou.
- Na osemročné gymnáziá (OG) sa prijíma iba na základe prijímacích skúšok zo slovenského jazyka a literatúry a z matematiky, prípadne z ďalších predmetov, ktoré si určí škola. Do kritérií si OG môže zaradiť aj úspešné umiestnenie vo významných súťažiach (nie iba organizovaných štátom). Súťaže hodnotené na základe hlasovania na internete alebo na základe SMS sa vylučujú.⁵ Váhu bodov za súťaže si určuje OG. Výsledky z Testovania 5 netvoria kritérium na prijatie na OG. Do úvahy sa neberú známky zo základnej školy. Kritériá na prijímanie musia OG zverejniť na začiatku školského roka. Prijímacie testy sa po ukončení a vyhodnotení prijímacieho konania musia zverejniť do najbližšieho prijímacieho konania na webovom sídle školy (potom sa povinne archivujú).⁶ V prípade rovnosti bodov sa koná so žiakom pohovor zameraný na všeobecné študijné predpoklady pred komisiou OG, ktorej predsedá riaditeľ (zástupca riaditeľa) školy. Takýto ústny pohovor s uchádzačmi si môže OG zaradiť aj medzi povinné kritériá prijímania.
- Na stredné školy (SŠ) sa koná prijímacie konanie, ktoré pozostáva z:
 - pridelenia bodov za koncoročné percentá zo 7. a 8. ročníka a z 1. polroka 9. ročníka z predmetov slovenský jazyk a literatúra a matematika,
 - pridelenia bodov za koncoročné percentá zo 7. a 8. ročníka a z 1. polroka 9. ročníka z ďalších minimálne dvoch predmetov, ktoré si škola určí na základe svojej profilácie,
 - pridelenia bodov za Testovanie 9, pričom váha je určená metodickým pokynom podľa typu SŠ,
 - prijímacích skúšok, o ktorých realizácii rozhodne škola, ako aj o tom, z ktorých dvoch predmetov prijímacie testy budú (prijímacie testy môžu byť zamerané aj na predmety, z ktorých sa realizovalo Testovanie 9),
 - talentových skúšok či portfólia prác (v prípade stredných umeleckých alebo športových škôl).
- SŠ si môže zaradiť do kritérií aj úspešné umiestnenie vo významných súťažiach (nie iba organizovaných štátom). Súťaže hodnotené na základe hlasovania na internete alebo na základe SMS sa vylučujú.⁷

⁴ Teda nie je potrebné uvádzať ho na vysvedčení.

⁵ Súťaže v kritériách na prijímacie konanie musí vyhodnocovať odborná porota.

⁶ Zabezpečuje sa tak verejná kontrola dodržania kritérií OG a obsahu ŠVP.

⁷ V prijímacom konaní sa zachovávajú mnohé možnosti SŠ vybrať si vhodného uchádzača.

- Váhu bodov za známky zo základnej školy a za prijímacie skúšky si určuje stredná škola sama alebo ju určí metodický pokyn - na diskusiu.
- Kritériá na prijímanie musí stredná škola zverejniť na začiatku školského roka. Prijímacie testy sa po ukončení a vyhodnotení prijímacieho konania musia zverejniť do najbližšieho prijímacieho konania na webovom sídle školy (potom sa povinne archivujú)⁸. V prípade rovnosti bodov sa koná so žiakom pohovor zameraný na všeobecné študijné predpoklady pred komisiou SŠ, ktorej predsedá riaditeľ (zástupca riaditeľa) školy. Takýto ústny pohovor s uchádzačmi si môže SŠ zaradiť aj medzi povinné kritériá prijímania.
- Testovanie 9 sa koná v máji, prijímacie konanie v júni.

III. stupeň - stredné školy

- Hodnotenie na tomto stupni má okrem tradičných funkcií aj funkciu hodnoty pri ukončovaní štúdia na strednej škole a pri prechode na vysokú školu (nadstavbové pomaturitné štúdium).
- Využíva sa percentuálne hodnotenie, teda namiesto známky sa uvádzajú percentá, no umožňuje sa využiť aj slovné hodnotenie, avšak vždy s uvedením percentuálneho pendantu v katalógu. Číselný pendant slovného hodnotenia je dôležitý pre maturitu a prijímanie na vysoké školy. V prípade žiakov s IVVP sa využíva slovné hodnotenie a číselný pendant s ohľadom na poruchu učenia podľa osobitných pokynov v MP. V metodickom pokyne sa určí, koľko percent znamená opakovanie ročníka, resp. opravnú komisionálnu skúšku.
- Maturita v súčasnej podobe je už vypracovaná, zaužívaná a funkčná. Preto sa vychádza z jej podoby s určitými modifikáciami:
 - povinná ústna maturita z materinského jazyka a literatúry a z cudzieho jazyka,
 - voliteľná ústna maturita - žiak si vyberá najmenej dva ďalšie maturitné predmety⁹ podľa vlastného uváženia a podľa kritérií na prijímanie na VŠ (na strednej odbornej škole sa nevyberá - ďalšími časťami maturity sú odborné predmety a praktická maturita súvisiace s profiláciou školy); škola na začiatku školského roka rozhodne, či si žiak vyberie ešte jeden povinne voliteľný predmet (piaty); aj žiak si môže pridať 5. predmet. Ústna odpoveď z maturitných predmetov sa hodnotí percentami, avšak do výsledku sa povinne zarátavajú koncoročné známky z maturitných predmetov alebo z predmetov, ktoré obsahovo súvisia s maturitnými predmetmi (resp. s výsledkami z praxe),
 - externá časť maturitnej skúšky (EČ) je osobitnou známku (vyjadrenou percentami a percentilom) na maturitnom vysvedčení, ktorá sa nezohľadňuje pri ústnej maturitnej odpovedi.
- EČ sa koná koncom mája, ústne maturity po nej.
- Písomná forma internej časti (PFIČ) sa nekoná - komplexné slohy sa realizujú v rámci kontrolných písomných prác každý polrok podľa metodického pokynu, ich váhu počas polročného hodnotenia určuje metodický pokyn, adaptujú sa kritériá na PFIČ na písanie polročných kontrolných písomných prác (slohov).
- V MP sa určí, koľko percent znamená opakovanie časti maturitnej skúšky.

Vysoké školy

- Je veľmi dôležité, aby sa výsledky zo stredných škôl povinne zohľadňovali v prijímacom konaní na vysoké školy.
- V prijímacom konaní na vysoké školy sa povinne počítajú do prijímacieho konania výsledky z maturity zo slovenského jazyka a literatúry a cudzieho jazyka (ústna maturita aj externá časť) a z maturitných predmetov, ktoré súvisia s vybraným študijným odborom.
- Kritériá sa zverejňujú na začiatku zimného semestra. Samy sa rozhodujú, či zrealizujú prijímacie skúšky (ústne, písomné).

- PhDr. Ján Papuga, PhD.

⁸ Zabezpečuje sa tak verejná kontrola dodržania kritérií SŠ a obsahu ŠVP

⁹ Bez akýchkoľvek obmedzení. Predmet sa však musí v škole vyučovať.

Bratislava-Rača
ZŠ s MŠ, Riazanská 75, Bratislava
janpapuga@gmail.com

FB: Ján Papuga

FB skupina: Spoločenstvo učiteľov a priateľov vyučovania slovenčiny
www.janpapuga.sk

4. 5. 2020